

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII kadencja

Druk nr 2144

Warszawa, 4 października 2013 r.

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Marka Balta.

(-) Romuald Ajchler; (-) Leszek Aleksandrak; (-) Marek Balt; (-) Anna Bańkowska; (-) Jacek Czerniak; (-) Tadeusz Iwiński; (-) Dariusz Joński; (-) Tomasz Kamiński; (-) Krystyna Łybacka; (-) Zbigniew Matuszczak; (-) Leszek Miller; (-) Grzegorz Napieralski; (-) Cezary Olejniczak; (-) Artur Ostrowski; (-) Stanisława Prządka; (-) Małgorzata Sekuła-Szmajdzińska; (-) Tadeusz Tomaszewski; (-) Jerzy Wenderlich; (-) Bogusław Wontor; (-) Stanisław Wziątek; (-) Zbyszek Zaborowski; (-) Ryszard Zbrzyzny.

Ustawa
z dnia ..... 2013 r.
o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych

Art. 1.

W ustawie z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (tj. Dz. U. z 2011 r. Nr 118, poz. 687, Nr 144, poz. 853) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 1 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1. Ustawa określa zasady zakładania i funkcjonowania cmentarzy, zasady i sposoby postępowania ze zwłokami, szczątkami i prochami ludzkimi, dokonywania ich pochówku oraz zasady funkcjonowania krematoriów i zakładów pogrzebowych.”

2) po art. 1 dodaje się art. 1a – 1b w brzmieniu:

„Art. 1a. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

1) zwłoki - ciało osoby zmarłej, w związku z której śmiercią wystawiono akt stanu cywilnego,

2) szczątki - pozostałości zwłok ludzkich lub ich części odłączone od całości, w tym wydobyte z miejsca ich położenia,

3) prochy - prochy powstałe w wyniku spopielenia zwłok lub szczątków.

4) cmentarz - obszar służący do pochówku zwłok, szczątków lub prochów, w grobach, kolumbariach lub poprzez rozsypanie na polach pamięci,

5) grób ziemny - dół w ziemi, do którego chowa się trumnę ze zwłokami lub szczątkami lub urny z prochami i zasypuje ziemią,

6) grób ziemny zbiorowy - grób ziemny służący do pochowania więcej niż jednej trumny ze zwłokami lub szczątkami lub urny z prochami,

7) grób murowany - dół w ziemi umocniony elementami budowlanymi do poziomu gruntu, do którego chowa się trumnę ze zwłokami lub szczątkami, dopuszcza się pochowanie wielu urn z prochami, a nad trumną lub urną zakłada się sklepienie,

8) grób murowany zbiorowy - grób murowany służący do pochowania więcej niż jednej trumny ze zwłokami lub szczątkami lub urn z prochami,

9) grób urnowy - grób ziemny lub murowany przeznaczony wyłącznie do chowania urny lub urn,

10) katakumby - pomieszczenie podziemne posiadające nisze w ścianach służące do pochowania zwłok, szczątków lub prochów w trumnach lub urnach,

11) kolumbarium - budowla z niszami przeznaczona do składania urn,

12) pole pamięci - miejsce niezabudowane, usytuowane na terenie cmentarza, wolne od grobów, kolumbariów lub katakumb, służące do rozsypywania prochów,

13) trumna - skrzynia, w której chowa się zwłoki lub szczątki,

14) urna - zamknięte naczynie służące do umieszczenia prochów,

15) kostnica - budynek lub jego część służąca do przechowywania i przygotowywania zwłok lub szczątków do pochówku.

16) prosekatorium - budynek lub jego część posiadający salę sekcijną oraz infrastrukturę służącą do przechowywania i przygotowywania zwłok lub szczątków do pochówku,

17) dom przedpogrzebowy - kompleks budynków, budynek lub część budynku posiadający w szczególności kostnicę i salę służącą do przeprowadzania ceremonii pogrzebowych,

18) krematorium - budynek lub jego część, wyposażony w urządzenia służące do spielania zwłok lub szczątków,

19) balsamowanie zwłok - utrwalanie zwłok mające na celu powstrzymanie lub spowolnienie ich rozkładu,

20) pochowanie - złożenie zwłok, szczątków lub prochów, w grobach, katakumbach, kolumbariach, rozsypianie na polach pamięci lub zatopienie w morzu,

21) dochowanie - umieszczenie zwłok, szczątków lub prochów w grobie lub niszy, w którym złożono już przynajmniej jedne zwłoki, szczątki lub prochy,

22) ekshumacja - wydobywanie z grobu zwłok, szczątków lub prochów, i ich ponowne pochowanie, w tym samym lub innym grobie,

23) zakład pogrzebowy - podmiot gospodarczy świadczący usługi pogrzebowe posiadający co najmniej kostnicę oraz karawan tj. pojazd do przewozu zwłok szczątków lub prochów."

Art. 1b. 1. Zakładanie i rozszerzanie cmentarzy komunalnych należy do zadań własnych gmin.

2. O założeniu lub rozszerzeniu cmentarza komunalnego decyduje rada gminy, a w miastach na prawach powiatu rada miasta, po uzyskaniu zgody właściwego państwowego inspektora sanitarnego.

3. Właściwe władze kościoła lub innego związku wyznaniowego decydują o założeniu lub rozszerzeniu cmentarza wyznaniowego, które może nastąpić na terenie przeznaczonym na ten cel w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, po uzyskaniu zgody właściwego państwowego inspektora sanitarnego.

4. O zamknięciu cmentarza komunalnego decyduje właściwa rada gminy lub rada miasta po zasięgnięciu opinii właściwego państwowego inspektora sanitarnego.

5. O zamknięciu cmentarza wyznaniowego decyduje właściwa władza kościoła lub innego związku wyznaniowego, po zasięgnięciu opinii właściwego państwowego inspektora sanitarnego."

3) po art. 6 dodaje się art. 6a w brzmieniu:

„Art. 6a. Groby: ziemne, murowane, urnowe, a także kolumbaria oraz pola pamięci mogą znajdować się wyłącznie na cmentarzach.”

4) art. 7 otrzymuje brzmienie:

„Art. 7 . 1. Miejsce w grobie nie może być użyte do ponownego chowania przed upływem 20 lat, z wyłączeniem chowania urn z prochami.

2. Po upływie 20 lat ponowne użycie każdego grobu nie może nastąpić, jeżeli jakakolwiek osoba zgłosi zastrzeżenie przeciw temu i uiści opłatę, przewidzianą za pochowanie zwłok. Zastrzeżenie to ma skutek na dalsze 20 lat i może być odnowione. O możliwości wniesienia zastrzeżenia administracja cmentarza corocznie obwieszcza informację w formie lokalnie praktykowanej.

3. Dozwolone są umowy, przedłużające termin, przed upływem którego nie można użyć grobu do ponownego pochowania.

4. Niezależnie od przepisów ust. 1 - 8 zabronione jest użycie do ponownego pochowania grobów, mających wartość pamiątek historycznych, ze względu na swą dawność lub osoby, które są w nich pochowane, lub zdarzenia z którymi mają związek albo wartość artystyczną”

5. W istniejących grobach murowanych dopuszcza się chowanie zwłok osób zmarłych w ciągu 20 lat od wydania decyzji o zamknięciu cmentarza. Przy zmianie przeznaczenia terenu cmentarnego przepis art. 6 ust. 7 ma zastosowanie również do zwłok i urn z prochami pochowanych w tym dwudziestoletnim okresie.”

5) w art. 8 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Prawo to służy, obok osoby określonej w ust. 3, także jej bliskim, to jest małżonkowi, z wyjątkiem małżonka separowanego, osobie pozostającej w trwałym wspólnym pożyciu, wstępnym, zstępnym, rodzeństwu i przysposobionym.”

6) art. 10 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„Art. 10. 1. Zwłoki i szczątki ludzkie mogą być przechowywane jedynie w kostnicach, prosektoriach lub domach pogrzebowych.”

7) w art. 10 po ust. 1 dodaje się ust. 1a-1f w brzmieniu:

„1a. Zwłoki lub szczątki chowa się w trumnach. Prochy chowa się albo przechowuje w urnach.

1b. Wola osoby o sposobie pochowania wyrażona w zapisie poświadczonym notarialnie ma pierwszeństwo przed prawem do pochowania,

1c. Prawo pochowania zwłok lub prochów ludzkich mają osoby najbliższe wobec osoby zmarłej, a mianowicie:

- 1) małżonek (ka),
- 2) krewni zstępni,
- 3) przysposobieni,
- 4) krewni wstępni,
- 5) krewni boczni do czwartej linii pokrewieństwa,
- 6) powinowaci w linii prostej do pierwszego stopnia.

1d. Prawo pochowania osób wojskowych zmarłych w czynnej służbie wojskowej przysługuje właściwym organom wojskowym w myśl przepisów wojskowych.

1e. Prawo pochowania zwłok osób zasłużonych wobec Państwa i społeczeństwa przysługuje organom państwowym, instytucjom i organizacjom społecznym.

1f. Prawo pochowania zwłok przysługuje również osobom, które dobrowolnie się do tego zobowiązują.”

8) art. 12 otrzymuje brzmienie:

„Art. 12. 1. Zwłoki i szczątki mogą być pochowane przez złożenie w grobach ziemnych, w grobach murowanych, kolumbaryach lub katakumbach oraz zatopienie w morzu.

2. Prochy mogą być pochowane przez złożenie w grobach ziemnych, w grobach murowanych, w grobach urnowych, katakumbach, kolumbaryach, rozsypanie na polach pamięci lub zatopienie w morzu.

3. Zatopienie w morzu, o którym mowa w ust. 1, może być dokonane tylko w przypadku osób zmarłych na okrętach będących na pełnym morzu i nastąpić zgodnie ze zwyczajem morskim. W przypadku gdy okręt może w przeciągu 24 godzin przybyć do portu objętego programem podróży, należy zwłoki przewieźć na ląd i pochować.

4. Wyjątki od przepisów ust. 4 mogą być czynione przez kapitana okrętu z uwzględnieniem wskazań sanitarnych i wojskowych, jeżeli chodzi o okręty wojenne lub inne używane do celów wojskowych.”

9) po art. 12 dodaje się art. 12a w brzmieniu:

„Art. 12a. 1. Otwieranie trumny lub urny po ich zamknięciu jest zabronione.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do otwarcia trumny lub urny w kostnicy, prosektorium lub domu pogrzebowym albo w przypadku rozsypania prochów na polu pamięci.

3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w przypadku dokonania balsamacji zwłok lub dokonania kremacji znajdujących się w niej zwłok lub szczątków ludzkich.

4. Otwarcie trumny lub urny może również nastąpić na podstawie decyzji właściwego prokuratora, w przypadku uzasadnionego podejrzenia, że przyczyną zgonu było przestępstwo.”

10) Uchyła się art. 16.

11) Art. 18 otrzymuje brzmienie:

„Art. 18. Kto narusza przepisy niniejszej ustawy i rozporządzeń wydanych na jej podstawie podlega karze grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.”

12) W art. 20 w ust. 1 dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

„5) wymagania, jakim muszą odpowiadać pola pamięci”.

Art. 2.

Ustawa wchodzi w życie po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Potrzeba i cel wydania ustawy. Wykazanie różnic pomiędzy stanem dotychczasowym a projektowanym. Przedstawienie skutków społecznych, gospodarczych, finansowych i prawnych.

Ustawa z 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2011 r. Nr 118, poz. 687 z późn. zm.) w dotychczasowym brzmieniu jest anachroniczna i zawiera bardzo poważne luki prawne, wręcz przemilczenia ustawodawcy. Została uchwalona w okresie Polski Ludowej, ale w zasadniczej treści opiera się ona na postanowieniach ustawy z 17 marca 1932 r. o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyn zgonu (Dz. U. Nr 35, poz. 359 z późn. zm.). Pod względem aksjologicznym odwołuje się do zasad pochówku funkcjonujących w Kościele katolickim i to jeszcze przed Soborem Watykańskim II. Nie odpowiada ona obecnie aspiracjom znacznej części polskiego społeczeństwa oraz potrzebom przedsiębiorców branży funeralnej. W szczególności ustawa z 1959 r. nie uwzględnia w szerszym zakresie odmiennych od tradycyjnie chrześcijańskich form pochówku, zwłaszcza możliwości rozsypania prochów zmarłego. Spopielenie zwłok jest powszechnie stosowana w buddyzmie i hinduizmie. Spopielenie także akceptuje większość kościołów protestanckich. Projekt ustawy zmierza do urzeczywistnienia wolności sumienia i wyznania w zakresie formy pochówku w zgodzie z takimi wartościami jak: poszanowanie godności zmarłego, ochrona zdrowia i moralności publicznej. Ustawa z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. z 2005 Nr 231, poz. 1965 z późn. zm.) w art. 2 pkt 12 gwarantuje każdemu prawo do otrzymania pochówku zgodnie z wyznawanymi zasadami religijnymi oraz przekonaniem w sprawach religii.

W Polsce, szczególnie w ostatnich latach, postępują procesy laicyzacji a zarazem indywidualizacji postaw w sprawach religijnych. Według Instytutu Statystyki Kościoła Katolickiego w 2010 r. na niedzielnej mszę świętą uczęszczało w skali kraju średnio 41% katolików. Zgodnie z ustaleniami Głównego Urzędu Statystycznego liczbę osób pozostających poza kościołami i innymi związkami wyznaniowymi można szacować na ponad 3 mln. Liczba ta w ostatnich latach zdaje się wzrastać. Proponowana nowelizacja ma przede wszystkim umożliwić osobom różnych wierzeń i przekonań światopoglądowych realizację w szerszym zakresie form uczczenia pamięci zmarłych zgodnie z własnym wyborem, ale w granicach obowiązującego prawa. Należy przy tym zwrócić uwagę, że w związku z upływem 68 lat od zakończenia II wojny światowej w Polsce zapewne wygasła już trauma społeczna związana z masowym paleniem zwłok osób zamordowanych w hitlerowskich obozach zagłady i obozach koncentracyjnych.

Zgodnie z zasadami techniki prawodawczej w art. 1 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych proponuje się określenie jej przedmiotu. W proponowanym art. 1a proponuje się zamieszczenie legalnych definicji terminów występujących w ustawie o cmentarzach i chowaniu zmarłych oraz w aktach wykonawczych wydanych na jej podstawie. Celem tej propozycji jest m.in. ustalenie minimalnych ustawowych standardów dotyczących problematyki funeralnej.

Propozycja art. 1b wynika z konieczności uwzględnienia pluralizmu wspólnot religijnych we współczesnej Polsce. Są to nie tylko kościoły chrześcijańskie, ale także inne konfesje nie posługujące się w swych nazwach terminem „kościół”.

Proponowana treść art. 6a ma zagwarantować, iż pewne formy pochówku będą realizowane tylko i wyłącznie na cmentarzach. Analogicznie propozycja dotycząca treści art. 10 ust. 1 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych zmierza do prawnego zagwarantowania, że zwłoki i szczątki ludzkie będą przechowywane w ściśle określonych, przygotowanych do tego miejscach zwłaszcza ze względu na konieczność ochrony zdrowia publicznego oraz poszanowanie godności osoby zmarłej.

Propozycja dotycząca nadania nowej treści art. 7 zmierza do uwzględnienia różnych form pochówku zmarłych (zwłok, czy szczątków w trumnach, prochów w urnach) a także precyzuje zasady ponownego użycia miejsca grzebalnego. Propozycja zmierza także do zapewnienia nienaruszalności grobów, zgodnie z wolą osób uprawnionych. Proponuje się także uregulowanie (częściowe) zasad pobierania opłat cmentarnych.

Postulaty dotyczące nowego brzmienia art. 8 ust. 4 oraz dodania art. 10 ust. 1a mają na celu uwzględnienie zmian zachodzących w sferze życia społecznego.

Projekt daje pierwszeństwo osobom pozostającym w trwałym wspólnym pożyciu, a w ramach tej kategorii – małżonkom, zgodnie konstytucyjną zasadą ochrony małżeństwa i rodziny.

Nowy art. 12a wprowadza jednoznaczny zakaz otwierania w miejscu do tego nieprzeznaczonym zarówno trumien jak i urn z prochami. Ochronie prawnej wymienionych wyżej wartości służy także zaostrenie sankcji karnych za czyny stanowiące naruszenie nowelizowanej ustawy.

Zaostrenie sankcji karnej przewidzianej w art. 18 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych ma na celu zapewnienie realnej egzekucji wymogów sformułowanych w znowelizowanej ustawie. Naruszenia przepisów niniejszej ustawy winny stanowić przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego. Nowelizacja zmierza ponadto do skorelowania wysokości zagrożenia sankcją karną z tytułu naruszenia przepisów rzeczonyj ustawy z postanowieniami rozdziału XXIV Kodeksu karnego, obejmującego przestępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania oraz z art. 262 § 1 Kk, który kryminalizuje znieważenie zwłok lub prochów ludzkich oraz miejsca spoczynku zmarłego.

Zmiana proponowana w art. 20 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, polegająca na dodaniu w ust. 1 pkt. 5 wynika z wprowadzenia możliwości rozsypywania prochów zmarłych na polach pamięci, a zatem z konieczności szczegółowego określenia wymogów, jakie powinny spełniać wspomniane tereny.

2. Wskazanie źródeł finansowania projektu ustawy.

Uchwalenie projektu jako ustawy nie spowoduje obciążenia budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

3. Przedstawienie założeń podstawowych aktów wykonawczych.

Nowelizacja poszerza w art. 20 ust. 1 pkt 5 delegację dla ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, do określenia w drodze rozporządzenia także wymagań, jakim muszą odpowiadać pola pamięci. Pola te winny znajdować się wyłącznie na cmentarzach. Powinny być wyraźnie wydzielone w celu zapobieżenia ich sprofanowaniu. Część pól pamięci może być wyodrębniona do rozsypania prochów danych osób, oznaczonych co do tożsamości. Część pól pamięci mogą stanowić obszary służące do rozsypania prochów różnych zmarłych w jednym miejscu. W założeniach powinny być to tereny zielone, pozbawione nagrobków, katakumb, kolumbariów.

W związku z powyższym należy znowelizować rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 7 marca 2008 r. w sprawie wymagań, jakie muszą spełniać, cmentarze, groby i inne miejsca do pochówku zwłok i szczątków (Dz. U. Nr 48, poz. 284). W akcie tym należy uchylić par. 2 jako zawierający definicje legalne, które mają wg projektu nowelizacji być zamieszczone w ustawie o cmentarzach i chowaniu zmarłych.

Nadto konieczna będzie też nowelizacja rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi (Dz. U. Nr 153, poz. 1783, z późn. zm.). Znowelizowane rozporządzenie winno uwzględniać m.in. możliwość rozsypania skremowanych prochów ludzkich na polach pamięci.

Wreszcie konieczna będzie nowelizacja rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 sierpnia 2001 r. w sprawie sposobu prowadzenia ewidencji grobów (Dz. U. Nr 90, poz. 1013, z późn. zm.) aby uwzględnić możliwość rozsypania prochów zmarłego na polach pamięci.

4. Oświadczenie o zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej albo, że nie jest objęty tym prawem.

Wnioskodawcy oświadczają, że projekt nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

5. Wyniki przeprowadzonych konsultacji w stosunku do projektu.

Projekt nie był poddany konsultacjom, o których mowa w art. 34 ust 3 Regulaminu Sejmu.

Warszawa, 10 października 2013 r.

BAS-WAPEiM-2552/13

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna
w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu
ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Marek Balt)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2012 r. poz. 32) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt przewiduje zmianę ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2011 r. Nr 118, ze zmianami). Zmiana dotyczy m.in. określenia przedmiotu ustawy, zamieszczenia definicji legalnych, ustalenia osób mających prawo do pochówku oraz osób, którym przysługuje prawo do pochowania zwłok lub prochów ludzkich, określenia sposobu pochowania zwłok i szczątków ludzkich, w tym możliwości pochowania prochów przez ich rozsypanie na polach pamięci lub zatopienie w morzu, wprowadzenia zakazu otwierania trumny lub urny po ich zamknięciu, a także określenia odpowiedzialności karnej za naruszenie przepisów ustawy i rozporządzeń wydanych na jej podstawie.

Proponowana ustawa ma wejść w życie po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Kwestie stanowiące przedmiot projektu ustawy nie są regulowane prawem Unii Europejskiej.

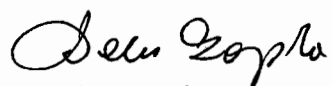
3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Prawo Unii Europejskiej nie reguluje kwestii zawartych w przepisach opiniowanego projektu.

4. Konkluzja

Przedmiot projektu ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Szef Kancelarii Sejmu

Lech Czapla

Warszawa, 10 października 2013 r.

BAS-WAPEiM-2553/13

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna
w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu
– czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o zmianie ustawy
o cmentarzach i chowaniu zmarłych (przedstawiciel wnioskodawców: poseł
Marek Balt) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej

Projekt przewiduje zmianę ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2011 r. Nr 118, ze zmianami). Zmiana dotyczy m.in. określenia przedmiotu ustawy, zamieszczenia definicji legalnych, ustalenia osób mających prawo do pochówku oraz osób, którym przysługuje prawo do pochowania zwłok lub prochów ludzkich, określenia sposobu pochowania zwłok i szczątków ludzkich, w tym możliwości pochowania prochów przez ich rozsypanie na polach pamięci lub zatopienie w morzu, wprowadzenia zakazu otwierania trumny lub urny po ich zamknięciu, a także określenia odpowiedzialności karnej za naruszenie przepisów ustawy i rozporządzeń wydanych na jej podstawie.

Przedmiot projektu ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Projekt nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa UE. Projekt ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych **nie jest projektem ustawy wykonującej** prawo Unii Europejskiej.

Szef Kancelarii Sejmu

Lech Czapla

**PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
BSA III-021- 399/13**

Warszawa, dnia 31.10. 2013 r.

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

L. dz. ....

Data wpływu 4.11.2013 r.

**Pan
Adam PODGÓRSKI
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu**

W odpowiedzi na pismo z dnia 23 października 2013 r., GMS-WP-173-311/13 uprzejmie informuję, że Sąd Najwyższy na podstawie art. 1 p. 3 ustawy o Sądzie Najwyższym z dnia 23 listopada 2002 r. (j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 499) nie uznaje za celowe opiniowania *poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych*.

Z poważaniem

wz.

**Prof. dr hab. Tadeusz Ereciński
Prezes Sądu Najwyższego**

PREZES
NACZELNEJ RADY LEKARSKIEJ
Maciej Hamankiewicz

NRL/ZRP/RAP-120/MBK/655/1910 /13

Warszawa, dnia 8.11. 2013 r.

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

L. dz. ....

Data wpływu ..... 14 x / 2013 r. ....

Pan

Adam Podgórski

Zastępcy

Szeffa Kancelarii Sejmu

szanowny Panie Yiuistrie

W związku z pismem z dnia 23 października 2013 r., znak: GMS-WP-173-311/13, przy którym został nadesłany poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, przesyłam w załączeniu stanowisko Nr 73/13/P-VI Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej z dnia 8 listopada 2013 r.

Maciej Hamankiewicz

PREZES
Naczelnej Rady Lekarskiej

Maciej Hamankiewicz

STANOWISKO Nr 73/13/P-VI

PREZYDIUM NACZELNEJ RADY LEKARSKIEJ

z dnia 8 listopada 2013 r.

**w sprawie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach
i chowaniu zmarłych**

Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej po zapoznaniu się z poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, przekazanym przy piśmie Zastępcy Szefa Kancelarii Sejmu z dnia 23 października 2013 r., znak: GMS-WP-173-311/13, przedstawia w sprawie następujące stanowisko:

opiniowany projekt ustawy jest kolejnym projektem zmiany ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, jaki został przedstawiony samorządowi lekarskiemu do zaopiniowania w ciągu kilku ostatnich miesięcy. Tymczasem ustawa o cmentarzach i chowaniu zmarłych została uchwalona 1959 r. i jak słusznie zauważają sami projektodawcy, jest ona anachroniczna i zawiera poważne luki prawne. Choć przepisy te mają ponad 50 lat, zmiany wprowadzone w ustawie do tej pory były jedynie „kosmetyczne”. Zapowiadana od kilku lat przez Ministra Zdrowia nowelizacja przepisów ciągle nie weszła w życie. Natomiast pilnej zmiany wymagają nie tylko przepisy ustawy dotyczące pochówku, nowelizowane w tym i poprzednio opiniowanym poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, przygotowanym przez Klub Parlamentarny Polskiego Stronnictwa Ludowego, ale także regulacje w zakresie stwierdzania zgonu i jego przyczyny oraz wystawiania karty zgonu, które obecnie nie są precyzyjne i pozostawiają dużo swobody w ich interpretowaniu. Konieczne wydaje się także jednoznaczne określenie podmiotów zobowiązanych do ponoszenia kosztów tych czynności.

W związku z powyższym, w ocenie Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej, niezbędne jest opracowanie i wprowadzenie w życie całościowej regulacji dotyczącej cmentarzy i chowania zmarłych, w tym stwierdzania zgonu i jego przyczyny, która byłaby spójna z innymi przepisami, np. o działalności leczniczej, a nie uchwalanie niewielkich, jedynie częściowych nowelizacji.

SEKRETARZ

PREZES

RZECZPOSPOLITA POLSKA

PROKURATOR GENERALNY

PG VII G 025/366/13

Warszawa, dnia 2. 11. 2013 r.

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

L. dz. ....

Data wpływu 25 XI 2013

Pan

Adam Podgórski

Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

Gracjanę Pocięto

Nawiązując do pisma z dnia 23 października 2013 r. nr GMS-WP-173-311/13, przy którym przekazano poselski *projekt ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych*, uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko.

Na wstępie zauważyć należy, iż przedłożony do oceny *projekt* zawiera powtórzenie znacznej części rozwiązań zawartych w jego poprzedniej wersji (druk sejmowy nr 1112, odrzucony na posiedzeniu w dniu 10 maja 2013 r.), pozbawione niektórych spośród propozycji zmian, które wywoływały największe kontrowersje w czasie prac parlamentarnych.

Zasadniczy kształt *projektu* nie uległ jednak istotnym zmianom, na co dodatkowo wskazują pozostawione w tekście fragmenty oznaczeń jednostek redakcyjnych z wcześniejszej wersji, błędnie powołane w projektowanym art. 7 ust. 4 oraz w projektowanym art. 12 ust. 4.

Projekt przewiduje m.in. określenie przedmiotu ustawy (art. 1), wprowadzenie do niej definicji podstawowych pojęć (art. 1a), uwzględnienie wielości wspólnot religijnych (art. 1b), ustalenie osób mających prawo do pochówku (art. 8 ust. 4) oraz osób, którym przysługuje prawo do pochowania zwłok lub prochów ludzkich (art. 10 ust. 1a-1f), określenie sposobu pochowania zwłok i szczątków ludzkich, w tym możliwości pochowania prochów przez ich rozsypanie na polach pamięci lub

zatonienie w morzu (art. 12a), a także zmiany w zakresie odpowiedzialności karnej za naruszenie przepisów ustawy i rozporządzeń wydanych na jej podstawie (art. 18).

Propozycję nowelizacji obowiązującej od ponad 50 lat *ustawy z dnia 31 stycznia o cmentarzach i chowaniu zmarłych* (Dz. U. z 2011 r. Nr 118, poz. 687, z późn. zm.) w celu dostosowania jej do oczekiwań i uwarunkowań społecznych oraz zmian cywilizacyjnych, co do zasady, należy ocenić jako słuszną. Wydaje się jednak, iż przedstawione propozycje nie są wystarczające do zapewnienia spójnej i funkcjonalnej regulacji. Zdecydowanie bardziej trafnym rozwiązaniem byłoby podjęcie prac nad przygotowaniem nowej ustawy, która w sposób uporządkowany i kompleksowy regulowałaby wszystkie istotne zagadnienia dotyczące omawianej problematyki.

Wyrażając powyższy pogląd, poniżej sygnalizuję wątpliwości, które pojawiają się po analizie szczegółowych rozwiązań *projektu*.

Dotyczą one m.in. potrzeby, a w konsekwencji - zakresu pojęć definiowanych w projektowanym art. 1 pkt. 2. W szczególności dotyczy to tych pozostających w powszechnym użyciu, a dodatkowo zdefiniowanych w funkcjonujących już w porządku prawnym aktach normatywnych tj. ekshumacja, czy zwłoki. Niewłaściwy jest również sposób definiowania niektórych z nich (np. „prochy - prochy powstałe w wyniku spopielenia zwłok lub szczątków”).

Wątpliwości budzi także projektowana zmiana art. 8 ust. 4 ustawy. Przedstawioną propozycję wyłączenia z kręgu osób uprawnionych do pochówku „małżonka separowanego” uznać należy za niedostatecznie precyzyjną – przepis nie określa bowiem, czy chodzi o formalnie potwierdzoną, czy też faktyczną separację.

Zastrzeżenia wywołuje projektowany przepis art. 10 ust. 1, określający dopuszczalne miejsca przechowywania zwłok i szczątków ludzkich, który pomija miejsca przechowywania prochów. Zagadnienie to uregulowane jest wprawdzie w art. 10 ust. 1a, jednakże ten z kolei nie wskazuje miejsca przechowywania urn z prochami.

Proponowany przepis art. 10 ust. 1b, dotyczący pierwszeństwa poświadczonego notarialnie wyrazu woli osoby co do sposobu jej pochowania, pomija zupełnie kwestię jej zgodności z innymi przepisami ustawy.

Wydaje się również, że normy projektowane w art. 10 ust. 1c i art. 10 ust. 1f 1 pozostają ze sobą w kolizji. Pierwszy z tych przepisów wskazuje osoby najbliższe, które mają prawo pochowania zwłok lub szczątków ludzkich, natomiast drugi z nich przyznaje takie samo prawo (równorzędne) „osobom, które się do tego dobrowolnie zobowiążą”. Uzasadnionym wydaje się wskazanie, której z tych grup przysługuje pierwszeństwo w pochowaniu zwłok, tak jak uczyniono to na gruncie aktualnie obowiązującej *ustawy z dnia 31 stycznia o cmentarzach i chowaniu zmarłych*.

Jako zbędny należy ocenić przepis zawarty w projektowanym art. 12a, przewidujący możliwość otwarcia trumny lub urny na podstawie decyzji prokuratora. Regulacja ta odnosi się ściśle do postępowania dowodowego prowadzonego w postępowaniu karnym i zawarta już została w przepisach Kodeksu postępowania karnego. Zauważenia też wymaga, iż zgodnie z art. 210 k.p.k. taką decyzję może podjąć nie tylko prokurator, ale również sąd.

W przepisie projektowanego art. 12a ust. 2 posłużono się sformułowaniami „domu pogrzebowego” i „balsamacji”, które nie odpowiadają pojęciom określonym w art. 1a (w nim wymieniono „dom przedpogrzebowy” i „balsamowanie zwłok”).

Szczególłą uwagę zwrócić należy na objęty nowelizacją art. 18 ustawy, statuujący zgodnie z jego obecnym brzmieniem wykroczenie. Projektodawca przedstawia propozycję zmiany poziomu kryminalizacji zachowań objętych tym przepisem z wykroczenia na przestępstwo. Wprowadzona zamiana, zgodnie z uzasadnieniem *projektu*, ma na celu zapewnienie realnej egzekucji wymogów sformułowanych w znowelizowanej ustawie. W ocenie projektodawcy naruszenie przepisów ustawy powinno być zagrożone sankcją odpowiadającą ustawowemu zagrożeniu za przestępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania, objęte przepisami rozdziału XXIV Kodeksu karnego oraz za przestępstwo z art. 262 § 1 k.k. (znieważenie zwłok lub prochów ludzkich oraz miejsca spoczynku zmarłego, zawarte w rozdziale XXXII Kodeksu karnego – przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu).

Zauważyć trzeba, że sposób sformułowania w *projekcie* znamion kryminalizowanego zachowania (identyczny zresztą jak w przepisach obowiązującej

ustawy) - „kto narusza przepisy niniejszej ustawy i rozporządzeń wydanych na jej podstawie” - nie odpowiada wymogom poprawnej legislacji. Zgodnie z § 75 ust. 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. Nr 100, poz. 908) znamiona czynu zabronionego w przepisie karnym powinny zostać określone „w sposób wyczerpujący, bez odsyłania do nakazów lub zakazów zawartych w przepisach tej samej ustawy lub w przepisach innych ustaw....”.

Wymóg określoności czynu zabronionego ma podstawowe znaczenie z punktu widzenia funkcji gwarancyjnej prawa karnego. Posłużenie się pojęciami niedookreślonymi rodzi uzasadnioną niepewność co do zakresu kryminalizacji, a tym samym odpowiedzialności karnej. Blankietowy charakter tego przepisu uzasadniać może sformułowanie wobec niego zarzutu niezgodności z zasadą wyrażoną w art. 42 ust. 1 Konstytucji, kształtującą obowiązek określenia zachowania zabronionego w taki sposób, aby można było jednoznacznie odróżnić typy zachowań zabronionych przez ustawę od zachowań niezabronionych.

Zwrócić należy także uwagę, że w uzasadnieniu *projektu* nie przywołano żadnych argumentów przemawiających za zaostrzeniem reżimu odpowiedzialności karnej czynu penalizowanego w art. 18. Projektodawca nie odniósł się w żaden sposób do oceny stopnia społecznej szkodliwości zachowań, za które proponuje wyższą karę, co stanowi niezbędny element podziału czynów zabronionych na przestępstwa i wykroczenia.

Opierając się wyłącznie na porównaniu do sankcji za czyny zabronione zawarte w rozdziale XXIV Kodeksu karnego, nie zwrócił także uwagi na różny rodzajowo w stosunku do zmienianego przepisu art. 18 ustawy przedmiot ich ochrony.

Na marginesie zwrócić należy uwagę na nieprawidłowe określenie sankcji w tym przepisie. Określenie „kara grzywny” jest charakterystyczne dla prawa wykroczeń.

Przedstawione powyżej uwagi skutkują negatywną oceną *projektu*.

Z opiniami
A. S.

Bp Wojciech Polak
Sekretarz Generalny Konferencji Episkopatu Polski

Warszawa, dnia 20 listopada 2013 r.

SEP – D/9.1.1-6

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

L. dz. ....

Data wpływu 25 XI 2013

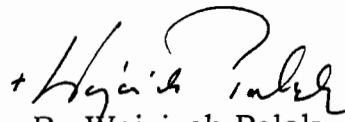
Szanowny Panie Ministrze,

niniejszym potwierdzam odbiór pisma z dnia 23 października 2013 r.,
oznaczonego sygnaturą GMS-WP-173-317/13.

Po zapoznaniu się z treścią przedłożonego do zaopiniowania
poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu
zmarłych (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Marek Balt) należy
zauważyć, że zaproponowana nowelizacja jest bardzo obszerna. Wydaje się,
że wprowadzenie do ustawy słowniczka powinno zakładać konieczność
kompleksowej nowelizacji, czyli opracowania projektu nowej ustawy wraz
z aktami wykonawczymi. Ponadto nasz niepokój budzą zapisy umożliwiające
rozsypywanie prochów na polach pamięci.

W związku z powyższym wnoszę o odrzucenie projektu w całości.

Z wyrazami szacunku

Bp Wojciech Polak
Sekretarz Generalny Konferencji
Episkopatu Polski

Szanowny Pan
Adam PODGÓRSKI
Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu
ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa

KOMISJA RABINICZNA DO SPRAW CMENTARZY

ul. Twarda 6
00-950 Warszawa
tel. /fax 22 624 14 84

L. dz. 311/2013

Warszawa, 20.11.2013r.

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

Pan Adam Podgórski

L. dz. .... Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

Data wpływu 25.11.2013r.

ul. Wiejska 4/6/8

00-902 Warszawa

Szanowny Panie,

otrzymałem pismo z dnia 23.10.2013r. nr GMS-WP-173-317/13 skierowane do Przewodniczącego Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych. Od wielu lat zajmuję się problemami cmentarzy żydowskich w Polsce, a także jako Naczelny Rabin Polski jestem odpowiedzialny, aby wszelkie postępowania odbywały się w zgodzie z prawem religijnym i tradycją żydowską. W związku z tym zostałem poproszony przez Pana Przewodniczącego o zaopiniowanie projektu ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, co niniejszym czynię.

Z wyrazami szacunku,

Michael Schudrich
Naczelny Rabin Polski

Do wiadomości:

Piotr Kadlić, Przewodniczący ZGWŻ, ul. Twarda 6, 00-950 Warszawa

KOMISJA RABINICZNA DO SPRAW CMENTARZY

ul. Twarda 6
00-950 Warszawa
tel. /fax 22 624 14 84

OPINIA PROJEKTU USTAWY O ZMIANIE USTAWY O CMENTARZACH I CHOWANIU ZMARŁYCH.

Po zapoznaniu z projektem ustawy nie mamy zastrzeżeń do wprowadzonych zmian. W pełni popieramy proponowane zmiany biorące pod uwagę różne rodzaje pochówków, wynikające z odmiennych światopoglądów i wierzeń oraz uwzględniających mniejszości religijne i społeczne.

W związku z pracami nad ustawą chcielibyśmy naświetlić kilka problemów strony żydowskiej w związku trudną sytuacją cmentarzy żydowskich, powstałą w wyniku lat wojennych i powojennych. Wiele trudności, z którymi się spotykamy spowodowanych jest z brakiem stosownych zapisów prawnych.

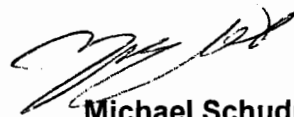
1. W wyniku wadliwych decyzji administracyjnych podjętych w przeszłości względem licznych cmentarzy żydowskich w Polsce doszło do ich zabudowania i przeznaczenia nieruchomości cmentarnych na inny cel. Obecnie na tych terenach wciąż spotykamy się z problemem zbezczeszczenia pozostających w ziemi szczątków ludzkich w związku z rozbudową istniejących obiektów budowlanych lub wydaniem nowych pozwoleń na budowę. Nie ma uregulowań prawnych wobec takich kwestii i tylko strona żydowska ponosi konsekwencje błędnych decyzji podjętych w przeszłości. **W związku z tym postulujemy, aby cmentarze i tereny po-cmentarne (zamknięte i obecnie użytkowane w inny sposób) trwale oznaczyć w planach zagospodarowania przestrzennego i ewidencji gruntów jako, że ciągle występują tam pochówki.**
2. Ze względu na to, że wiele cmentarzy żydowskich nie jest zaznaczonych w planach zagospodarowania przestrzennego, często nadal wydawane są decyzje zezwalające na zabudowę przez władze lokalne. Kilka razy w ciągu każdego roku spotykamy się z tym problemem, a także ze skutkami takich decyzji, czyli naruszeniem pochówków. **Uważamy, że władze lokalne powinny być zobowiązane do sprawdzenia w swojej okolicy lokalizacji cmentarzy, aby uniknąć takich problemów.**
3. Odrębnym problemem jest przekazanie bądź sprzedanie terenów zajętych przez pochówki osobom fizycznym. W takich sytuacjach w oparciu o obecne przepisy prawa nic nie możemy zrobić, aby ochronić pochówki przed zabudową bądź pracami ziemnymi. **Żadne przepisy nie regulują kwestii, przydzielenia działek zamiennych właścicielom działek cmentarnych.**
4. Według prawa żydowskiego cmentarz, jako teren zajęty przez pochówki powinien zostać nienaruszony do dni ostatecznych. Wobec tego według religijnego prawa żydowskiego cmentarz nigdy nie traci swojego charakteru, nawet jeżeli na jego powierzchni nie ma już żadnych zewnętrznych oznak. Nie jest to zgodne z zapisem w ustawie, że po 40 latach od zamknięcia cmentarz traci swój charakter i można zmienić przeznaczenie nieruchomości za zgodą władz związku wyznaniowego, którego teren cmentarza stanowi lub stanowił

własność takich władz. Według prawa żydowskiego nie można zmienić przeznaczenia na inny cel terenu zajętego przez pochówki. Także ten podpunkt w ustawie nie dotyczy kirkutów.

5. **Postulujemy także umieszczenie zapisu, że ekshumacja szczątków z terenu cmentarzy żydowskich nie jest możliwa bez zgody właściwych władz wyznaniowych.**

Powyższe kwestie mają na celu przedstawienie sytuacji dotyczącej kirkutów w Polsce, będącej efektem wojny i historycznych zmian ustrojowych w Polsce, sytuacji niewątpliwie wyjątkowej. Chcielibyśmy zwrócić uwagę na konieczność rozpatrzenia odrębnie poszczególnych kwestii i przyjrzenia się przedstawionym zagadnieniom, tak by znalazły one odzwierciedlenie w zapisach prawnych. Apelujemy do Kancelarii Sejmu o zwrócenie uwagi na liczne problemy dotyczące cmentarzy żydowskich w Polsce, z którymi boryka się społeczność żydowska w ostatnich kilkunastu latach oraz na brak adekwatnych do trudności rozwiązań prawnych.

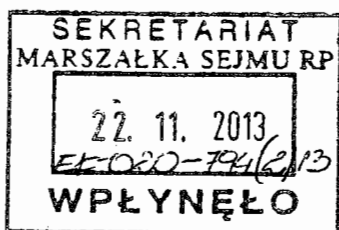
Z poważaniem

Michael Schudrich
Naczelny Rabin Polski

Poseł na Sejm RP
Marek Balt

Warszawa, 19 listopada 2013 r.

Pani
Ewa KOPACZ
Marszałek Sejmu RP

Szanowna Pani Marszałek

Odpowiadając na pismo Pana Marszałka Cezarego Grabarczyka z dnia 24 października 2013 r. nr GMS-wp-02-224/13 w sprawie odniesienia się do uwag zawartych we wstępnej opinii legislacyjnej Biura Legislacyjnego Kancelarii Sejmu z dnia 11 października 2013 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, uprzejmie informuję co następuje.

1. Z opinii Biura Legislacyjnego wynika, że projektodawcy wskazali wprowadzić, że wejście w życie projektu ustawy nie spowoduje obciążenia budżetu państwa ani budżetów jednostek samorządu terytorialnego, lecz nie wskazali czy projekt będzie wywoływał inne niż budżetowe skutki finansowe.
W związku z tym zauważam, że przepis art. 34 ust. 2 pkt 5 regulaminu Sejmu nie wymaga od autorów projektu ustawy wskazania innych skutków finansowych, niż budżetowe. Jednakże ustosunkowując się do zgłoszonej wątpliwości oświadczam, że projekt ustawy nie pociągnie za sobą także innych skutków finansowych.
2. Wątpliwości konstytucyjne dotyczące art. 1a pkt 1, 2 i 3 projektu były już zgłaszane do projektu ustawy z druku nr 1112, jednakże Komisja Ustawodawcza uznała ten projekt za dopuszczalny. W opiniowanym projekcie wymienione przepisy zaproponowano w niezmiennym kształcie.
3. Inne uwagi Biura Legislacyjnego do projektu konsumuje autopoprawka załączona do niniejszego pisma.

Z wyrazami szacunku

Załącznik: autopoprawka

Autopoprawka

do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych

W poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych wprowadza się następujące zmiany:

1. W art. 8 ust. 4 otrzymuje brzmienie:
„4. Prawo to służy, obok osoby określonej w ust. 3, także jej bliskim, to jest małżonkowi, osobie pozostającej w trwałym wspólnym pożyciu, wstępnym, zstępnym, rodzeństwu i przysposobionym.”
2. Art. 18 skreśla się.
3. Art. 20 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„Art. 20. 1. Minister właściwy do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia określi w drodze rozporządzenia, wymagania, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca grzebania zwłok, szczątków oraz prochów, z uwzględnieniem wymagań techniczno-budowlanych, w tym dodatkowych wymagań, jakim powinny odpowiadać tworzone pola pamięci - mając na uwadze zapewnienie poszanowania zwłok, szczątków oraz prochów a także bezpieczeństwo sanitarne:
  - 1) warunki, jakie musi spełniać usytuowanie terenu cmentarza;
  - 2) sposób ustalania powierzchni cmentarza;
  - 3) rodzaj powierzchni grzebalnych i wymagania, jakim musi odpowiadać ich zagospodarowanie;
  - 4) wymagania, jakim muszą odpowiadać inne miejsca pochówku zwłok i szczątków;
  - 5) wymagania, jakim muszą odpowiadać pola pamięci.”

Uzasadnienie

1. Cel wniesienia autopoprawki.

Na wstępie należy przypomnieć, że poprzednio zgłoszony projekt poselski z druku nr 1112 mający m.in. nowatorski zapis o przechowywaniu urny z prochami w mieszkaniu, został uznany przez Komisję Ustawodawczą za dopuszczalny do procedowania. Obecny projekt poza w/w zapisem praktycznie nie różni się od projektu pierwotnego. W takiej sytuacji wnioskodawcy uważają, że nie powinno być przeszkód prawnych do nadania mu numeru druku sejmowego.

Jednakże w związku z uwagami Biura Legislacyjnego zawartymi w opinii z dnia 11 października 2013 r. wnioskodawcy dokonali 3 autopoprawek. Poprawki te mają na celu wyeliminowanie z projektu zapisów budzących wątpliwości o charakterze konstytucyjnym lub prawno-legislacyjnym.

Celem poprawki nr 1 jest wykreślenie z nowego brzmienia art. 8 ust. 4 ustawy zapisu pozbawiającego małżonka pozostającego w separacji uprawnienia do bycia pochowanym w grobie małżonka. Na marginesie zaznaczam, że identyczny zapis w projekcie poselskim

KP PSL o nr 1661 został dopuszczony do procedowania, co jest dla wnioskodawców niezrozumiałe.

Celem poprawki nr 2 jest pozostawienia brzmienia obowiązującego art. 18 bez zmian. Należy zgodzić się, że nie można przewidywać sankcji karnej za naruszenie przepisu rozporządzenia. Na marginesie należy jednak zauważyć, że w obowiązującym brzmieniu tego przepisu jest mowa o karalności za naruszenie rozporządzeń.

Celem poprawki nr 3 jest uzupełnienia art. 20 ust. 1 ustawy zawierającej delegację dla ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej o wytyczne dotyczące określenia wymagań, jakim muszą odpowiadać pola pamięci. Moim zdaniem obowiązujący przepis nie zawiera wytycznych, o których mówi art. 92 ust. 1 Konstytucji, stąd w tej autopoprawce dokonano stosownych uzupełnień w tym zakresie.

2. Autopoprawka nie pociąga za sobą obciążenia budżetu Państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.
3. Autopoprawka uzupełnia delegację dla właściwego ministra (art. 20 ust. 1) o wytyczne dotyczące wymagań, jakim muszą odpowiadać pola pamięci. Założenia podstawowych aktów wykonawczych zostały szeroko opisane w uzasadnieniu do projektu ustawy (pkt 3 uzasadnienia).
4. Autopoprawka nie jest objęta przepisami prawa Unii Europejskiej.
5. W stosunku do autopoprawki nie przeprowadzono konsultacji.

W imieniu wnioskodawców:

Warszawa, dnia 19.11.2013 r.

Poseł Marek Balt

Warszawa, 28 listopada 2013 r.

BAS-WAPEiM-2972/13

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna
w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu
ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Marek Balt) w wersji
uwzględniającej autopoprawkę z dnia 19 listopada 2013 r.

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2012 r. poz. 32, ze zmianami) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt przewiduje zmianę ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2011 r. Nr 118, ze zmianami). Zmiana dotyczy m.in. określenia przedmiotu ustawy, zamieszczenia definicji legalnych, ustalenia osób mających prawo do pochówku oraz osób, którym przysługuje prawo do pochowania zwłok lub prochów ludzkich, określenia sposobu pochowania zwłok i szczątków ludzkich, w tym możliwości pochowania prochów przez ich rozsypanie na polach pamięci lub zatopienie w morzu, a także wprowadzenia zakazu otwierania trumny lub urny po ich zamknięciu.

Proponowana ustawa ma wejść w życie po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Kwestie stanowiące przedmiot projektu ustawy nie są regulowane prawem Unii Europejskiej.

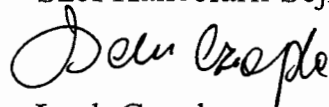
3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Prawo Unii Europejskiej nie reguluje kwestii zawartych w przepisach opiniowanego projektu.

4. Konkluzja

Przedmiot projektu ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych w wersji uwzględniającej autopoprawkę z dnia 19 listopada 2013 r. nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Szef Kancelarii Sejmu

Lech Czapla

Warszawa, 28 listopada 2013 r.

BAS-WAPEiM-2973/13

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna

w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu – czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Marek Balt) w wersji uwzględniającej autopoprawkę z dnia 19 listopada 2013 r. jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej

Projekt przewiduje zmianę ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2011 r. Nr 118, ze zmianami). Zmiana dotyczy m.in. określenia przedmiotu ustawy, zamieszczenia definicji legalnych, ustalenia osób mających prawo do pochówku oraz osób, którym przysługuje prawo do pochowania zwłok lub prochów ludzkich, określenia sposobu pochowania zwłok i szczątków ludzkich, w tym możliwości pochowania prochów przez ich rozsypanie na polach pamięci lub zatopienie w morzu, a także wprowadzenia zakazu otwierania trumny lub urny po ich zamknięciu.

Przedmiot projektu ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Projekt nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa UE. Projekt ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych w wersji uwzględniającej autopoprawkę z dnia 19 listopada 2013 r. **nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej.**

Szef Kancelarii Sejmu

Lech Czapla

**PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
BSA III-021-457/13**

Warszawa, dnia 19 grudnia 2013 r.

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

L. dz. ....

Data wpływu ..... 20 XII 2013 r.

**Pan
Adam PODGÓRSKI
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu**

Szanowny Panie Ministrze!

W odpowiedzi na pismo z dnia 11 grudnia 2013 r., GMS-WP-173-351/13 uprzejmie informuję, że Sąd Najwyższy na podstawie art. 1 p. 3 ustawy o Sądzie Najwyższym z dnia 23 listopada 2002 r. (j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 499) nie uznaje za celowe opiniowania **autopoprawki do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych.**

Z poważaniem

Stanisław Dąbrowski
Stanisław DĄBROWSKI

Związek Województw Rzeczypospolitej Polskiej

Warszawa, 19 grudnia 2013 r.

ZW/0714/687/13

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz. ....

Pan
Lech Czapla
Szef
Kancelarii Sejmu

Data wpływu ..... 19. 12. 2013.

Starostwo Powiatowe Mławskie

W odpowiedzi na pismo z dnia 11 grudnia 2013 r., dotyczące przedłożenia opinii nt. autopoprawki do poselskiego projektu ustawy (EK-020-794(2)/13): - o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, uprzejmie informujemy, że województwa: podlaskie, lubuskie, świętokrzyskie, śląskie i kujawsko-pomorskie pozytywnie zaopiniowały ww. projekt ustawy.

Z wyrazami szacunku

/-/ Bogdan Ciepiewski
Dyrektor Biura ZWRP

**PRAWOSŁAWNY METROPOLITA
WARSZAWSKI I CAŁEJ POLSKI**

Al. Solidarności 52, 03-402 Warszawa

Warszawa, 27.XII.2013

№ 440/2013

Pan
Adam Podgórski
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu
Warszawa

W nawiązaniu do pisma nr GMS-WP-173-351/13, dotyczącego wyrażenia opinii na temat autopoprawki do poselskiego projektu ustawy zmiany ustawy „o cmentarzach i chowaniu zmarłych” informuję, że projekt ten koliduje z tradycjami Kościoła Prawosławnego.

1. Proponowany Art.6a wprowadza zasadę, że każdego rodzaju groby mogą znajdować się tylko i wyłącznie na cmentarzach.

Jest to sprzeczne z wielowiekową tradycją pochówku wieloletnich proboszczów oraz innych zasłużonych dla parafii osób. Chowane one były na terenie przyświętynnym, lub w odniesieniu do proboszczów, bezpośrednio w świątyni.

2. Proponowany Art. 12a. i uzasadnienie do niego jednoznacznie wprowadza zakaz otwierania trumien po ich zamknięciu w miejscach przeznaczonych do przechowywania i przygotowania zwłok do pochówku.

Tradycja Kościoła Prawosławnego wymaga, o ile pozwalają na to warunki i stan zwłok, otwarcia trumny podczas nabożeństwa żałobnego W przypadku biskupów, duchownych – trumna jest zawsze otwarta.

Poza tymi dwoma artykułami nie wnoszę zastrzeżeń.

+ *Ja wa,*

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

Prawosławny Metropolita Warszawski i całej Polski

L. dz. ....

30 12 2013

Data wpływu .....

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Warszawa, dnia 9.01. 2014 r.

PROKURATOR GENERALNY

PG VII G 025/366/13

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

L. dz. ....

Data wpływu 9.01.2014 r.

Pan

Adam Podgórski

Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze

Nawiązując do pisma z dnia 11 grudnia 2013 r. nr GMS-WP-173-351/13, przy którym przekazano autopoprawkę do poselskiego *projektu ustawy o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych*, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Z aprobatą należy odnieść się do zmiany proponowanej w obrębie art. 8 ust. 4 *projektu*, która usuwa wątpliwości dotyczące kręgu osób uprawnionych do pochowania zmarłego, poprzez eliminację nieprecyzyjnego określenia „małżonka separowanego”.

Jako słuszną należy także ocenić propozycję skreślenia art. 18 *projektu*, który nie spełniał wymogów poprawnej legislacji określonych w § 75 ust. 1 *rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”* (Dz. U. Nr 100, poz. 908).

W dalszym ciągu aktualne pozostają jednak pozostałe uwagi do *projektu*, zgłoszone w stanowisku Prokuratora Generalnego z dnia 22 listopada 2013 r. nr PG VII G 025/366/13, przekazane Kancelarii Sejmu do sprawy GMS-WP-173-311/13.

Z szacunkiem

A. Seremet

Andrzej Seremet